

Н. Версаль, канд. экон. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ПРОБЛЕМНЫЕ БАНКИ В УКРАИНЕ: ПРИЧИНЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ В 2008 – 2014 ГГ.

Раскрыта специфика идентификации проблемных или неплатежеспособных банков согласно требованиям банковского законодательства США, ЕС и Украины. Выяснено, что происходит унификация признаков проблемных банков, а ключевыми показателями, которые свидетельствуют о наличии затруднений, являются показатели капитализации и ликвидности. На основе анализа введения временных администраций в банках Украины определены причины возникновения проблем и прослежены изменения в политике регуляторов по восстановлению или вывода банков с рынка.

Ключевые слова: проблемные банки, неплатежеспособные банки, гарантирование вкладов, капитализация банков, временная администрация.

N. Versal, PhD in Economics, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

PROBLEM BANKS IN UKRAINE: CAUSES AND FUNCTIONING IN 2008 – 2014

It's disclosed the features of identification troubled or insolvent banks according to the requirements of the banking legislation of the USA, the EU and Ukraine. Nowadays, we observe the convergence in the approaches to identification such types banks and notice the special role of key performance indicators (capitalization and liquidity), which indicate the presence of difficulties in banks. Based on analysis of the intervention of temporary administrations in Ukrainian banks are identified the causes of problems and tracked changes in the policy of regulators: from recovery to resolution of banks.

Keywords: troubled banks, insolvent banks, deposit insurance, bank capitalization, temporary administration.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2014, 10(163): 17-22

УДК 657.221

JEL M400

Б. Засадний, канд. экон. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА КОМПАНІЙ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ

У статті досліджено сутність облікової політики, як важливого елемента процесу організації бухгалтерського обліку, виділено основні розділи документа про облікову політику компанії, та визначено фактори, які впливають на формування облікової політики в умовах застосування МСФЗ.

Ключові слова: облікова політика, МСФЗ, фінансова звітність, бухгалтерський облік, система бухгалтерського обліку.

Постановка проблеми. Доречність та достовірність інформації у фінансовій звітності у значній мірі залежить від правильності вибору та послідовності застосування облікової політики. В Україні бухгалтерський облік є інструментом державного регулювання. Міністерство фінансів України затверджує Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО), визначаючи методологічні та методичні засади бухгалтерського обліку і звітності і тим самим опосередковано впливає на формування облікової політики підприємств.

Формування облікової політики в умовах застосування МСФЗ є відносно новим та недостатньо освоєним етапом організації бухгалтерського обліку з практичної точки зору для бухгалтерських служб компаній, які відповідно до законодавства зобов'язані або добровільно прийняли рішення складати фінансову звітність відповідно до МСФЗ. Очевидним є те, що такі компанії виходять за рамки законодавчо-нормативного регулювання України, хоч і залишаються її резидентами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми гармонізації та стандартизації вітчизняної системи бухгалтерського обліку та звітності, розробки та впровадження облікової політики компанії відповідно до МСФЗ привертають увагу багатьох науковців і фахівців у даній галузі. Серед вчених, що здійснили вагомий внесок, слід відзначити В.Г. Швеця, М.В. Кужельного, С.Ф. Голова, М.С. Пушкара, Л.Г. Ловінської, Т.В. Барановської, І.С. Пряничникової. Наукові праці цих вчених присвячені вивченню досвіду різних країн щодо формування облікової політики відповідно до МСФЗ.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У наукових працях вітчизняних вчених значна увага прикута до сутності та значення облікової політики в системі бухгалтерського обліку підприємств.

Проте, залишається невирішеною проблема практичного застосування теоретично обґрунтованих підходів до формування та використання облікової політики, особливо в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності резидентами України.

Метою написання статті є обґрунтування основних етапів та розділів облікової політики, визначення факторів, які впливають на формування облікової політики резидентами України в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облікова політика як поняття з'явилася в сучасній науці і практиці вітчизняного бухгалтерського обліку з ухваленням Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" та затвердженням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО). Це поняття також є ключовим у Міжнародних стандартах фінансової звітності (далі – МСФЗ) та Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (далі – МСБО), що обумовлено ідеєю стандартизації обліку і звітності. Зокрема, розкриття сутності облікової політики подається у пунктах 20-22 МСБО 1 "Подання фінансових звітів". У цих пунктах наголошується, що облікова політика – це певні принципи, основи, домовленості, правила та практика, прийняті підприємством для складання та подання фінансових звітів.

МСБО 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках, та помилки" визначає критерії до обрання та змінування облікових політик разом з обліковим підходом та розкриттям інформації про зміни в облікових політиках, зміни в облікових оцінках та виправлення помилок. У п.7 МСБО 8 вказується, якщо МСФЗ конкретно застосовується до операції, іншої події або умови, облікову політику чи облікові політики, застосовані до такої статті, слід визначити шляхом застосування МСФЗ. Тому

облікова політика повинна встановлюватися відповідно до вимог кожного МСФЗ і роз'яснень Постійного комітету з інтерпретації фінансової звітності та забезпечувати доречність і достовірність фінансової звітності.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" облікова політика визначається, як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності, а також надається прерогатива керівництву підприємства самостійно визначати облікову політику. У П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах" наводяться обставини, за яких облікова політика може змінюватися, а

також визначено порядок відображення впливу змін облікової політики.

В українському законодавстві, як і в законодавстві багатьох країн на пострадянському просторі, визначення облікової політики кореспондує з визначенням, що подається у МСФЗ (табл. 1).

Очевидним є те, що в умовах ринкової економіки змінюється місія бухгалтерського обліку, яка полягає у забезпеченні інформаційних потреб широкого кола користувачів. Бухгалтерський облік відіграє важливу роль в ефективному управлінні компанією, є окремою функцією управління, без якої застосування інших функцій управління, таких як контроль, аналіз та інші, є неможливим.

Таблиця 1. Тракткування поняття "облікова політика" у законодавстві країн на пострадянському просторі

Країна	Назва закону	Тракткування поняття "облікова політика"
Білорусь	Закон "Про бухгалтерський облік та звітність", прийнятий 18.10.1994р.	Облікова політика сукупність способів і методів ведення бухгалтерського обліку, що використовується організацією
Молдова	Закон "Про бухгалтерський облік", прийнятий 04.04.1995р. №426-XII	Облікова політика – методологія відображення господарських операцій
Казахстан	Закон "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність", прийнятий 26.12.1995р. №2732	Облікова політика представляє собою принципи, основи, умови, правила і практику, прийняті організацією для ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності відповідно до вимог законодавства Республіки Казахстан про бухгалтерський облік і фінансову звітність, стандартів бухгалтерського обліку і типового плану рахунків бухгалтерського обліку, виходячи з потреб організації і особливостей її діяльності.
Вірменія	Закон "Про бухгалтерський облік", прийнятий 19.05.1998р.	Політика бухгалтерського обліку організації – сукупність принципів, основ, способів, правил, форм і процедур, що використовуються з метою ведення бухгалтерського обліку і складання бухгалтерської звітності
Естонія	Закон "Про бухгалтерський облік"	Облікова політика заснована на міжнародних принципах обліку і звітності, вимоги якої відповідають Закону "Про бухгалтерський облік", постановам Уряду Республіки і Міністра фінансів і доповнені рекомендаціями Служби бухгалтерського обліку Естонської республіки

Джерело: складено автором.

Також слід відзначити, що бухгалтерський облік є інструментом державного регулювання. Саме через регламентацію методологічних та методичних засад бухгалтерського обліку та фінансової звітності всіх суб'єктів господарювання держава встановлює змістовні аспекти інформаційної інфраструктури національної економіки. В індустріально розвинутих країнах створення інформаційної інфраструктури ринкового середовища здійснюється за безпосередньою участю держави. Бухгалтерський облік, як інформаційна система господарської діяльності підприємств, організацій, установ та уряду в цілому, є складовою частиною такої інфраструктури.

Правове регулювання бухгалтерського обліку визначає ступінь регламентації державою національної системи обліку і звітності. Зокрема, у світі існує два підходи до правового регулювання бухгалтерського обліку.

Перший підхід передбачає існування в країні кодексу законів, що стосуються бухгалтерського обліку і звітності. За підприємством законодавчо закріплюються певні обов'язки стосовно ведення бухгалтерського обліку, процедури складання звітності і змісту обліку. При такому підході бухгалтерський облік є джерелом для складання декларації про прибуток і засобом контролю за сплатою податків та платежів до бюджету. Сутність такого підходу полягає у жорсткому державному регулюванні бухгалтерського обліку і звітності та у задоволенні інформаційних потреб держави щодо діяльності суб'єкта господарювання. До країн з таким варіантом регулювання бухгалтерського обліку і звітності належать Німеччина, Франція, Аргентина та ін.

Сутність другого підходу полягає у використанні законодавства загально-правової регламентації для регулювання бухгалтерського обліку і звітності. Цей підхід

передбачає наявність у законодавстві країни норм, які вказують на певні обмеження для суб'єктів господарювання стосовно ведення бухгалтерського обліку, але в рамках цих обмежень суб'єкти мають можливість обирати прийнятні для них способи і прийоми бухгалтерського обліку. Нормативна база розробляється професійними організаціями бухгалтерів і являє собою узагальнення кращого досвіду обліку в країні та за її межами. До країн, що використовують такий спосіб регулювання належать Великобританія, США, Канада та ін.

Нормативне регулювання бухгалтерського обліку в Україні являє собою чотирьохрівневу систему. Перший рівень – це закони та законодавчі акти, якими регулюється бухгалтерський облік і фінансова звітність. Другий рівень – П(С)БО, базові принципи та правила ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Третій рівень – методичні рекомендації та інструкції, які розкривають механізм використання на практиці методичних підходів бухгалтерського обліку. Четвертий рівень – управлінські (внутрішньогосподарські) документи, які визначають індивідуальні особливості бухгалтерського обліку і звітності підприємства, виходячи із специфіки господарської діяльності. Розкриття сутності та регламентація облікової політики суб'єкта господарювання фактично відбувається на четвертому рівні системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні.

В науковій літературі приділяється значна увага дослідженню питання щодо облікової політики. Зокрема, обґрунтовується необхідність та історична обумовленість облікової політики, поглиблюються та розширюються підходи, які визначені в МСФЗ, П(С)БО та Законі України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні".

Критичний огляд наукової літератури свідчить про те, що поняття облікової політики українськими вченими тлумачиться більш широко, ніж в МСФЗ і П(С)БО, де вона розглядається лише на рівні суб'єкта господарювання. Значна увага в наукових працях приділяється основному регламенту облікової політики на підприємстві – наказу про облікову політику.

Так, М.С.Пушкар зазначає, що облікова політика в Україні складається з двох рівнів: перший – облікова політика державних органів щодо розвитку системи обліку; другий – облікова політика окремих підприємств щодо забезпечення надійної фінансової звітності [5, с.21]. Крім того, він визначає окремі елементи облікової політики: теорія, методологія, технологія, організація. При цьому теорія передбачає визначення теоретичних основ бухгалтерського обліку; методологія – принципи та правила отримання, обробки, фіксації, передачі інформації, оцінки, ведення рахунків тощо; технологія – використання таких елементів, як план рахунків, форми бухгалтерського обліку, алгоритм проходження документів та їх обробки, організація внутрішнього контролю, порядок складання реєстрів обліку та форм звітності, проведення інвентаризації майна та зобов'язань; організація бухгалтерського обліку – визначення структури бухгалтерії, розробку інструкцій, внутрішніх стандартів, способів ведення обліку тощо.

М.В.Кужельний та В.Г.Лінник формулюють фактори, які визначають особливості діяльності підприємства, а відтак впливають на формування облікової політики. Це, зокрема, форма власності та організаційно-правова структура підприємства; галузеві особливості, які визначають вид діяльності та зумовлюють технологічно-організаційні умови роботи; обсяг діяльності, кількість працівників, номенклатура продукції та ін.; наявність податкових пільг та умови їх одержання; умови постачання та збуту продукції; матеріальна база та рівень забезпечення кваліфікованими обліковими працівниками; система та умови зацікавленості, відповідальності тощо [6, с.318].

Цікаву інтерпретацію облікової політики пропонує Т.В.Барановська. Під обліковою політикою вона розуміє комплекс методичних прийомів, способів і процедур організації та ведення бухгалтерського обліку, що обираються підприємством з числа законодавчо визначених або розробляються самостійно, виходячи з особливостей його діяльності з метою забезпечення захисту прав та інтересів власників [7, с.189]. У цьому визначенні важливим є те, що в ньому підкреслюється зв'язок між можливостями суб'єкта господарювання у виборі методів та процедур обліку та необхідністю дотримуватися нормативної бази бухгалтерського обліку.

Відзначимо, що розглянуті літературні джерела конретизують та уточнюють підхід до поняття "облікова політика", яке має місце в МСФЗ та П(С)БО. У теоретичному плані, питання облікової політики є глибоко дослідженим та достатньо обґрунтованим. Проте із практичним застосуванням теоретично обґрунтованих підходів до формування та використання облікової політики виникають певні складнощі. Перш за все, це пов'язано з відсутністю окремого нормативного документу щодо визначення облікової політики.

Зокрема, Л.Г.Ловінська та І.Б.Стефанюк зазначають, що для запровадження облікової політики в практику було б доцільним розробити окремий нормативний документ П(С)БО "Облікова політика". Прикладом може слугувати досвід Росії, де з 1999 року діє Положення з бухгалтерського обліку "Облікова політика організації", в якому чітко сформульовано, як має визначатися облікова політика, порядок її розкриття та внесення змін.

Стандартизація підходу до визначення, затвердження і розкриття облікової політики на підприємствах і організаціях впорядковує ведення бухгалтерського обліку, не обмежуючи суб'єктів господарювання у виборі передбачених нормативною базою способів, методів та форм бухгалтерського обліку [7, с.64].

Розуміння облікової політики як інструменту державного регулювання передбачає, що її суб'єктом є держава в особі законодавчої та виконавчої влади, а об'єктом – національна система бухгалтерського обліку і звітності. При цьому сама облікова політика має дві складові: державну політику щодо розвитку національної системи бухгалтерського обліку та визначення обов'язкових для суб'єктів господарювання елементів їх власної облікової політики. Облікова політика як інструмент державного регулювання спрямована на систему бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання. З одного боку, вона забезпечує її розвиток, з іншого – створює умови для розроблення суб'єктом господарювання власної облікової політики [7, с.66].

Відповідно до МСФЗ облікова політика визначається на підприємстві, про що в пункті 20 МСБО 1 "Подання фінансової звітності" записано: "Керівництву слід обирати та застосовувати облікову політику підприємства так, щоб фінансові звіти відповідали всім вимогам кожного відповідного Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку і тлумаченню Постійного комітету з тлумачення [2]. В цьому документі суб'єктом облікової політики, тобто тим, хто її встановлює, визначено керівництво підприємства, а об'єктом є система бухгалтерського обліку підприємства.

Слід відзначити, що на сьогодні особливо гострою є проблема відсутності методичного забезпечення для вибору та обґрунтування облікової політики підприємства, оскільки в наукових дослідженнях останніх років в основному розкривається суть питання "Що таке облікова політика?", в той час як питання "Як формувати облікову політику?" залишається поза увагою науковців.

Особливого значення набуває методичне забезпечення формування та внесення змін до облікової політики для компаній, які застосовують МСФЗ для складання фінансової звітності. З 1 січня 2012 року деякі суб'єкти господарювання офіційно використовують МСФЗ для складання фінансової звітності. Зокрема, перелік суб'єктів господарювання, які зобов'язані складати фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність, застосовуючи МСФЗ, визначено ч.2 ст. 12-1 Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні". До таких суб'єктів господарювання відносяться:

- публічні акціонерні товариства;
- банки;
- страховики;
- підприємства, які здійснюють господарську діяльність за видами, перелік яких встановлюється Кабінетом міністрів України.

Виходячи з цього, Кабінет міністрів України Постановою №1223 від 30.11.2011 р. вніс зміни до Порядку подання фінансової звітності №419 від 28.02.2000 р., якими встановлено, що починаючи з 1 січня 2012 року фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність складаються за П(С)БО або МСФЗ відповідно до законодавства. Також цими змінами Кабінет міністрів України визначив, вище перелічені суб'єкти господарювання складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за МСФЗ, а також підприємства, які здійснюють господарську діяльність за такими видами діяльності:

- надають фінансові послуги, крім страхування та пенсійного забезпечення (група 64 КВЕД ДК 009:2010),

а також недержавне пенсійне забезпечення (група 65.3 КВЕД ДК 009:2010) – починаючи з 1 січня 2013 року;

- здійснюють допоміжну діяльність у сферах фінансових послуг і страхування (група 66 КВЕД ДК 009:2010) – починаючи з 1 січня 2014 року.

Таким чином, ст.12-1 Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" у першу чергу зобов'язує застосовувати МСФЗ при складанні фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності учасників фінансового ринку, тобто формувати інформацію за правилами, зрозумілими перш за все іноземним інвесторам та партнерам.

Усі інші суб'єкти господарювання, крім зазначених у ч.2 ст.12-1 Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" і в Порядку подання фінансової звітності №419 від 28.02.2000р. можуть самостійно визначити доцільність використання МСФЗ з метою підготовки фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності. Це визначено у ч.3 ст.12-1 Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні". Слід зазначити, що і до 1 січня 2012 року ч.5 ст.8 вище згаданого Закону було передбачено можливість підприємствам самостійно визначити доцільність застосування МСФЗ при складанні фінансової звітності (крім випадків, коли обов'язковість застосування МСФЗ встановлена законодавством). Доцільно є скористатися нормою ч.3 ст.12-1 Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" щодо добровільного застосування МСФЗ при складанні фінансової звітності підприємствам, серед власників (засновників) яких значаться нерезиденти. В такому випадку таким підприємствам не доведеться одночасно складати фінансову звітність у двох форматах: для вітчизняних користувачів за П(С)БО, а для іноземних власників та потенційних інвесторів за МСФЗ.

Обов'язок самостійного формування облікової політики підприємством з метою складання фінансової звітності законодавчо закріплений п.5 ст. 8 Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні", тобто, вимога формувати облікову політику підприємства не залежить від того, які стандарти обліку – П(С)БО чи МСФЗ, застосовуються для складання фінансової звітності.

Згідно з МСБО 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках і помилки", облікова політика – це конкретні принципи, домовленості, правила та процедури, прийняті управлінським персоналом підприємства при складанні та поданні фінансових звітів.

Значення облікової політики відповідно до МСФЗ є дуже важливим, а її складанню та внесенню змін приділяється значна увага. Розробка підприємством облікової політики відповідно до МСФЗ є відповідальністю бухгалтерів, а затвердження здійснюється управлінським персоналом.

Компаніям, які вели бухгалтерський облік та формували фінансову звітність за НП(С)БО, але прийняли рішення про застосування МСФЗ, слід враховувати пропозиції МСФЗ 1 "Перше застосування МСФЗ". Перш за все, такі зміни слід розпочати із підготовки наказу (положення) про нову облікову політику.

МСФЗ 1 рекомендує розкривати у примітках до фінансової звітності всі ключові моменти облікової політики. Тобто, слід розкривати принципи, яких дотримується компанія і методи, використані для втілення цих принципів.

Облікову політику слід розробити таким чином, щоб усі фінансова звітність компанії відповідала усім вимогам МСФЗ. Оскільки МСФЗ не регламентують стандартну структуру документа про облікову політику, пропонується дотримуватися структури, визначеної НП(С)БО

та Методичними рекомендаціями щодо облікової політики підприємства, затвердженими наказом Міністерства фінансів України №635 від 27.06.2013р.

Рекомендована структура документа про облікову політику, складеного відповідно до МСФЗ складається з трьох розділів і додатків:

1. Загальні положення;
2. Організація бухгалтерського обліку і фінансової звітності;
3. Методика бухгалтерського обліку і фінансової звітності;
4. Додатки.

У загальних положеннях вказується основна мета створення компанії відповідно до статутних документів, називаються основні види діяльності з детальним описом. Також у цьому розділі слід зазначити, коли, за яких обставин і яким чином можуть бути внесені зміни до облікової політики.

Відповідно до МСФЗ 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках і помилки" компанія зобов'язана послідовно застосовувати вибрану облікову політику. Зміни до облікової політики за національними стандартами можна вносити щорічно з початку звітного періоду (року).

Проте, облікова політика за МСФЗ може змінюватися тільки у випадку прийняття нового стандарту або внесення змін до чинних, а також з метою підвищення інформативності фінансової звітності.

Такі вимоги МСФЗ обґрунтовуються тим, що "постійна" облікова політика дозволяє порівнювати фінансову звітність за різні періоди. Тому, якщо компанія вирішить внести зміни до облікової політики, наприклад, щодо нарахування амортизації (вибрати інший метод нарахування амортизації) у 2015 році, їй доведеться перераховувати нараховану амортизацію за три попередні роки (2012, 2013 та 2014 рр.). Такий перерахунок називається ретроспективним і є загальним правилом щодо відображення змін в обліковій політиці відповідно до МСФЗ. Однак існують винятки із цього загального правила. Ретроспективний перерахунок при зміні облікової політики можна не робити:

- у випадку прийняття нового стандарту або внесення змін до діючого. При цьому слід користуватися спеціальними перехідними положеннями, які будуть відображені у новому стандарті;

- якщо прийнято рішення провести переоцінку активів за справедливою вартістю. Таку зміну відображають як переоцінку на певну дату;

- якщо немає можливості достовірно визначити, чи вплинула зміна облікової політики тільки на конкретний період, чи на всю звітність, складену відповідно до МСФЗ. В такому випадку доведеться застосовувати ретроспективний перерахунок з найбільш раннього періоду, а це може бути і поточний період.

У розділі "Організація бухгалтерського обліку і фінансової звітності" необхідно вказати:

- на який відділ покладено ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності та описати організаційну структуру цього відділу;

- етапи документообігу та технологію обробки обліком документації, а також визначається, якими документами регламентований рух первинних документів, описується порядок їх створення, перевірки, порядок і строки передачі до бухгалтерії для відображення операцій у бухгалтерському обліку та здачі в архів. Обов'язково слід вказати, які операції оформляються типовими формами первинної документації, а які самостійно розробленими. Самостійно створені документи повинні мати обов'язкові реквізити, визначені п.2 ст.9 Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні";

- порядок і строки проведення інвентаризації активів та зобов'язань компанії;

- робочий план рахунків, розроблений самостійно і обов'язковий до використання усіма підрозділами компанії при веденні бухгалтерського обліку. У МСФЗ немає готового плану рахунків, а тому порядок використання єдиного робочого плану рахунків, включаючи розподіл компетенцій з ведення рахунків та субрахунків між відділами та підрозділами компанії, повинен регламентуватися внутрішніми нормативними документами компанії.

Розділ "Методика бухгалтерського обліку і фінансової звітності" повинен містити опис конкретних методів та способів відображення інформації у фінансовій звітності, виходячи із альтернативних варіантів, які зазначені у міжнародних стандартах.

Оскільки кожна окрема компанія має власну специфіку ведення господарської діяльності, важко дати будь які уніфіковані рекомендації щодо розкриття інформації та формування пунктів у методичному розділі облікової політики.

У п.54 МСБО 1 подано мінімальний перелік статей, інформація про які обов'язково має бути відображена у Звіті про фінансовий стан. У таблиці 1 подано перелік таких статей та відповідні МСФЗ, які розкривають методологічні підходи, методи та способи розкриття інформації про зазначені статті у фінансовій звітності. Це значно спростить процес формування облікової політики відповідно до МСФЗ.

Таблиця 1. Взаємозв'язок мінімального переліку статей Звіту про фінансовий стан та МСФЗ/МСБО

№п/п	Назва статті	МСФЗ/МСБО
1	Основні засоби	МСБО 16 "Основні засоби"
2	Інвестиційна нерухомість	МСБО 40 "Інвестиційна нерухомість"
3	Нематеріальні активи	МСБО 38 "Нематеріальні активи"
4	Фінансові активи	МСБО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка"
5	Інвестиції за методом участі в капіталі	МСБО 28 "Інвестиції в асоційовані підприємства"
6	Біологічні активи	МСБО 41 "Сільське господарство"
7	Запаси	МСБО 2 "Запаси"
8	Грошові кошти та їх еквіваленти	МСБО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка"
9	Активи, що утримуються для продажу	МСФЗ 5 "Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність"
10	Забезпечення	МСБО 37 "Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи"
11	Фінансові зобов'язання	МСБО 23 "Витрати на позики"
12	Відстрочені податкові активи та зобов'язання	МСБО 12 "Податки на прибуток"
13	Зобов'язання включені у ліквідаційні групи, класифіковані як утримувані для продажу	МСФЗ 5 "Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність"
14	Неконтрольовані частки, представлені у власному капіталі	МСБО 24 "Розкриття інформації про зв'язані сторони"
15	Випущений капітал і резерви	МСБО 1 "Подання фінансової звітності"

В обліковій політиці повинні бути вказані принципи, методи та способи, які вибираються серед альтернатив, що містяться у відповідних МСФЗ. Для забезпечення системності, послідовності і повноти викладення альтернатив в обліковій політиці, слід робити вибір послідовно: спочатку визначити способи й альтернативи передбачені МСФЗ 1, тоді МСФЗ 2 і так далі.

У випадку, коли структура компанії складається із значної кількості підрозділів та філій, з яких надходять інформаційні потоки для складання фінансової звітності, слід створити уніфікований документ "Регламент складання фінансової звітності". Це значно полегшить роботу бухгалтерської служби компанії.

Якщо формувати облікову політику для групи (холдингу) компаній, слід враховувати одну істотну особливість: облікова політика повинна бути єдиною для всіх компаній групи (холдингу). Це є передумовою для ефективного керівництва холдингу, оскільки процес формування облікової політики відповідно до МСФЗ стосується бізнес-процесів усіх компаній холдингу.

З цією метою слід виділити основні бізнес-процеси та зробити їх опис, що дозволить побачити всю сукупність операцій, краще зрозуміти організаційну структуру, чіткіше розділити обов'язки та відповідальність між співробітниками та підрозділами компанії.

Наступним етапом повинен бути аналіз зафіксованих бізнес-процесів, виявлення між ними зв'язку й оцінка їх раціональності та ефективності. Такі дії сприятимуть більш якісному формуванню облікової політики для кожного окремого бізнес-процесу та у випадку змін дозволять своєчасно вносити коригування до облікової політики.

Висновки. Облікова політика як сукупність принципів, підходів, способів, форм і процедур, що використовуються з метою ведення бухгалтерського обліку і складання

звітності є важливим етапом організації бухгалтерського обліку на підприємствах. Від правильності визначення та використання облікової політики залежить достовірність, своєчасність та повнота інформації про діяльність компанії, що подається у фінансовій звітності.

Поняття облікова політика трактується науковцями більш широко, ніж це визначено у МСФЗ та П(С)БО, в яких вона розглядається лише на рівні компанії. Формування і виконання облікової політики на підприємстві слід розглядати як важливий елемент організації бухгалтерського обліку, суб'єктом якого виступає керівництво компанії, а об'єктом система бухгалтерського обліку і звітності, яка покликана забезпечувати користувачів інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

Компанії, які прийняли рішення складати фінансову звітність відповідно до МСФЗ виходять за рамки законодавчо-нормативного регулювання країни, хоч і залишаються її резидентами. В таких умовах розробка та внесення змін до облікової політики залишається за бухгалтерською службою, а затвердження здійснюється керівництвом компанії. У МСФЗ не регламентується структура документа, яким затверджується облікова політика. Для компаній-резидентів, які застосовують МСФЗ для складання фінансової звітності, пропонуємо дотримуватися такої структури документа про облікову структуру: 1) Загальні положення; 2) Організація бухгалтерського обліку і звітності; 3) Методика бухгалтерського обліку і звітності; 4) Додатки. Запропонована структура документа про облікову політику дозволяє врахувати усі ключові моменти облікової політики та за необхідності може бути розширена.

Серед основних факторів, які впливають на формування та застосування облікової політики слід відзначити наступні: – організаційна структура компанії (наявність

підрозділів, відділів, філій тощо); – сукупність бізнес-процесів та їх взаємозв'язок в процесі господарської діяльності компанії; – частота зміни норм діючих МСФЗ та затвердження нових міжнародних стандартів; – кваліфікація та досвід персоналу бухгалтерської служби компанії.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні / Закон України №996 від 16.07.1999 // Міністерство фінансів України. – 10.09.2014. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua>.
2. МСБО 1 "Подання фінансової звітності" / Міністерство фінансів України. – 10.09.2014. – Режим доступу : <http://msfz.minfin.gov.ua>.
3. МСБО 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках, та помилки" / Міністерство фінансів України. – 10.09.2014. – Режим доступу : <http://msfz.minfin.gov.ua>.

Б. Засадный, канд. экон. наук, доц.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

УЧЕТНАЯ ПОЛИТИКА КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ПРИМИНЕНИЯ МСФО

В статье исследована сущность учетной политики, как важного элемента процесса организации бухгалтерского учета, выделены основные разделы документа об учетной политике компаний, и определены факторы, влияющие на формирование учетной политики в условиях применения МСФО.

Ключевые слова: учетная политика, МСФО, финансовая отчетность, бухгалтерский учет, система бухгалтерского учета.

B. Zasadnyi, PhD in Economics, Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ACCOUNTING POLICIES OF COMPANIES IN THE FRAMEWORK OF IFRS

The article investigates the nature of the accounting policies as a set of principles, approaches, methods, forms and procedures used for the purpose of accounting and reporting. Accounting policies are an important step in the organization of accounting, where the subject is the management of a company and the object is the system of accounting and reporting, and are designed to provide users with information needed to make effective managerial decisions. For resident companies applying IFRS for financial reporting, we suggest the structure for a document on accounting policies, which allows to take into account all the key points of accounting policy and, if necessary, can be expanded. In addition, we define the main factors that influence the development of accounting policies in the framework of IFRS.

Keywords: accounting policies, IFRS, financial reporting; accounting; accounting system.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2014, 10(163): 22-25

УДК 657.1
JEL M 410

О. Кірей, канд. экон. наук, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ В УКРАЇНІ ЯК СТИМУЛ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Стаття присвячена узагальненню вітчизняного досвіду застосування міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), зокрема, впливу нової практики обліку на привабливість вітчизняного бізнесу на внутрішньому та міжнародному ринках капіталів, стан інформаційного та методичного забезпечення мікро- та макроекономічного управління. Визначено основні перешкоди реалізації принципів МСФЗ у вітчизняному бізнес-середовищі.

Ключові слова: фінансова звітність; МСФЗ; національна система бухгалтерського обліку; користувачі інформації; інвестори.

Постановка проблеми. Вихід українських підприємств на міжнародні ринки капіталу безпосередньо залежить від прозорості та достовірності фінансової звітності. Тому ідея використання міжнародних стандартів для нашої країни не нова: лідери ринку, а також компанії, які працюють із зовнішніми інвесторами, виходять на іноземні біржі або просто цінують свою ділову репутацію, вже досить давно складають звітність відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), під якими розуміється набір прийнятих Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB) документів (стандартів і коментарів), що визначають стандарти, які регламентують правила складання фінансової звітності, необхідної зовнішнім користувачам для прийняття ними економічних рішень відносно підприємства [1].

Передумови для реформування системи обліку в Україні було закладено ще в 1992 році відповідним Указом Президента України "Про перехід України до загальноприйнятої у міжнародній практиці системи обліку та статистики" [2], в якому йшлося про організацію заходів щодо впровадження в Україні єдиної системи обліку та статистики, яка відповідає загальноприйнятій

4. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства / Наказ Міністерства фінансів №635 від 27.06.2013 // Міністерство фінансів України. – 10.09.2014. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua>.

5. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): Автореф. дис... д-ра экон. наук: 08.06.04 / Тернопільська академія народного господарства. – Тернопіль, 2000. – 31 с.

6. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник] / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник. – К.: КНЕУ, 2001. – 334 с.

7. Організація бухгалтерського обліку та фінансового контролю в сучасних умовах господарювання в Україні / Л.Г. Ловінська, І.Б. Стефанюк. – К.: НДФІ, 2006. – 240 с.

Надійшла до редколегії 24.09.14

міжнародній практиці, а також у 1998 році постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку в Україні відповідно до міжнародних стандартів"[3], в якій визначено безпосереднє завдання реформи – приведення національної системи бухгалтерського обліку у відповідність до вимог ринкової економіки та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Відтоді в Україні прийнято ряд нормативних документів, якими регламентується порядок застосування МСФЗ та надано різні роз'яснення щодо їх використання для компаній, аудиторів, контролюючих і координуючих органів [4].

Впровадження МСФЗ потребує тривалого часу і значних зусиль. Новим кроком на шляху до реалізації поставлених завдань щодо реформування бухгалтерського обліку є ухвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, метою якої є удосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу [5].